

Магдич Т., *Методологічні підходи до проблеми формування ключових компетентностей на уроках української мови в учнів 10-11-х класів*// Науковий вісник «Нові технології навчання»: серія «Педагогіка та психологія», № 92, 2019. – с. 135-147.

УДК 37.091.33:811.161.2

Т. П. Магдич

аспірант кафедри лінгвометодики та культури фахової мови
Житомирського державного університету імені Івана Франка

tanchyk-s@ukr.net

Методологічні підходи до проблеми формування ключових компетентностей на уроках української мови в учнів 10-11-х класів

У статті визначені основні, найбільш продуктивні методологічні підходи до вивчення проблеми формування ключових компетентностей на уроках української мови в учнів 10-11-х класів. На основі аналізу наукової та методичної літератури, власних узагальнень та висновків виокремлено комплексний підхід до визначення та систематизації методологічних стратегій дослідження питання формування ключових компетентностей у старшокласників. З'ясовано, що у процесі навчання української мови учнів 10-11-х класів визріла проблема забезпечення комплексного оволодіння теоретичними знаннями, практичними вміннями та навичками, особистісними якостями, формування предметної та ключових компетентностей. Нами було визначено та обгрунтовано основні наукові підходи до дослідження проблеми комплексного компетентнісного навчання на уроках української мови у профільних ліцеях. Охарактеризовані наукові підходи поділені на загальнонаукові та вузьконаукові (лінгводидактичні), усі вони вказують на фундаментальні засади дослідження проблеми ключових компетентностей на сучасних уроках, такі як: системність, синергетичність, інтеграційність, діяльнісність, дитиноцентричність, ситуативність. Окремими підрозділами розглядається кожен методологічний підхід та подається його інтеграція у нашому дослідженні. У статті з'ясовано, що розглянуті підходи варто застосовувати комплексно як у процесі дослідження, так і в процесі навчально-виховної діяльності.

Ключові слова: *ключові компетентності, системний та синергетичний підходи, діяльнісний, компетентнісний, інтеграційний підходи, ситуативний, профільний, особистісно орієнтований підходи.*

Зміни сучасних ціннісних орієнтацій у суспільстві зумовлюють зміни теоретичних підходів в освіті. Науково-педагогічне дослідження потребує ґрунтовного аналізу методологічної основи навчально-виховного процесу. Уроки української мови не є тому винятком. Останнім часом найбільш актуальними є поняття "компетентнісний підхід", "ключові компетентності". Оскільки ці категорії мають міждисциплінарний характер, виникає необхідність розгалуженого вибору парадигматичних методологічних стратегій їх вивчення, що дозволяє виробити цілісні та різнобічні уявлення про досліджуваний феномен.

У процесі навчання української мови учнів 10-11-х класів визріла проблема забезпечення комплексного оволодіння теоретичними знаннями, практичними вміннями та навичками, особистісними якостями, формування предметної та ключових компетентностей. З огляду на це викладене питання набуває актуальності й потребує з'ясування теоретично-наукового та практичного підґрунтя.

Мета нашої статті полягає у визначенні продуктивних методологічних підходів до вивчення проблеми формування ключових компетентностей на уроках української мови в учнів ліцею в якості наукової інтерпретації.

У сучасній українській педагогіці можна виокремити кілька напрямків досліджень у галузі методологічних засад компетентнісного навчання: Г. Атанов, Н. Гузій, В. Кремінь М. Садовий, О. Стечкевич, О. Трифонова, розглядають загальнонаукові методологічні підходи до впровадження компетентнісного навчання в освіту загалом; О. Вашуленко, Н. Голуб, О. Горошкіна, С. Караман, К. Климова, О. Кучерук, О. Савченко та інші займаються проблемою

методологічної стратегії в українській лінгводидактиці; серед науковців-лінгводидактів є й ті науковці, які вивчають проблему компетентнісного навчання у старших класах: Н. Голуб, О. Горошкіна, С. Караман, В. Новосьолова та багато інших.

Аналіз педагогічної та лінгвометодичної літератури, педагогічного досвіду вчителів-словесників дав можливість з-поміж чисельної групи підходів до організації навчального процесу української мови виокремити ті, які забезпечують високий рівень його оптимізації у ліцеях (профільних навчальних закладах). Це зумовило обрання комплексного підходу до визначення та систематизації методологічних стратегій дослідження формування ключових компетентностей, серед яких виокремлено загальнонаукові (системний, синергетичний, інтеграційний, діяльнісний) та вузько наукові (особистісно орієнтований, ситуативний та компетентнісний як основний у межах окресленої проблеми).

Починаючи з 60-х років минулого століття набув розвитку *системний підхід*, основи якого були закладені Д. Гвішіані, О. Ларичевим, В. Садовським, Е. Юдіним [5] та ін. Він передбачає сукупність загальнонаукових методологічних принципів. В їх основу покладена система, яка складається з елементів, відносин та зв'язків між ними. Системний підхід орієнтується на розкритті цілісності навчального процесу та виявлення різноманітних типів зв'язків між елементами [7].

Системний підхід до вивчення будь-яких складних процесів полягає у розгляді складних об'єктів як сукупності взаємопов'язаних елементів, що функціонують для досягнення єдиної мети, вивчення змісту і характеру цих елементів, зв'язків і відношень між ними, виявлення на цій основі закономірностей функціонування і розвитку самих об'єктів.

Зв'язок у таких системах має механічний характер, оскільки властивості елементів у системі і поза нею незмінні. Найскладнішим типом цілісності є зв'язок частин (елементів), у якому ціле саморозвивається. Елементи такої системи не можуть вивчатися ізольовано, потрібно враховувати взаємозв'язки, наявні у системі. Використання терміна "система" в педагогіці двояке: як позначення якісного стану педагогічних явищ (педагогічний процес, особистість учня, діяльність педагога) та позначення педагогічних утворень [5].

Зміст навчання, склад учасників навчально-виховного процесу та елементів системи засобів навчання визначають склад педагогічної системи, а педагогічна технологія – її структуру (статичу і динаміку [5].

Системний підхід було розглянуто ще у 60-х роках ХХ століття і покладено в основу педагогіки В. Сухомлинського. Видатний педагог уже тоді розглядав особистість, колектив, школу, державу як єдиний організм. З позицій системного підходу вказані компоненти складаються з елементів, між якими існують зв'язки. Такі системи й досліджував педагог-новатор, закладаючи основи цього підходу.

Учений підкреслював, що загальна методологія системного підходу пояснює закономірності зв'язків у педагогічних процесах. Це проявляється у конкретизації того, чому відповідне явище протікає саме так, а не інакше. Василь Олександрович звертав увагу на комплексний підхід до досліджуваних педагогічних об'єктів, виходячи з того, що і як треба робити досліднику й практику, щоб досягти відповідного результату [4].

Такий підхід реалізовано й у нашому дослідженні. Протягом 2017-2018 та 2018-2019 навчальних років на основі аналізу сучасного стану українськомовної освіти, профільної середньої освіти та їх методичного забезпечення формувалась тема лінгводидактичного дослідження, визначалися навчальні заклади як відповідна

експериментальна база дослідження. На підготовчому етапі експерименту проводиться анкетування, опитування, бесіди за темою дослідження як з учителями, так і з учнями старших класів. Ретельний аналіз результатів діагностування дозволив зробити висновки щодо ефективних методів та засобів, зокрема вправ та завдань, для комплексного формування ключових та предметної компетентності. Отже, досліджувана проблема розглядається як система взаємопов'язаних елементів, а шляхи її вирішення ґрунтуються на загальнонаукових принципах наступності та перспективності.

Основою сучасної мовної освіти є *філософія синергетики* – педагогічний напрям, що ґрунтується на законах і закономірностях саморозвитку і самоорганізації [2]. Для того, щоб запустити механізм саморозвитку, свідомого становлення особистості, необхідна зовнішня рушійна сила. Такою рушійною силою є вчитель на уроці, його методи, прийоми та засоби викладання, а також мотивація учнів під час вивчення того чи іншого предмету. Реалізація певних професійних, творчих, особистісних ідей індивіда залежить від конкретного середовища. Уміння вдало комунікувати в різних середовищних умовах повинне формуватися на уроках української мови.

Основним пріоритетом у розвитку лінгвофілософії є відповідність змісту навчання рівню розв'язання технологічних, економічних та соціальних проблем, які вирішуватиме соціум у своєму розвитку. За цією теорією учень у процесі навчання взаємодіє з природним і соціальним простором. Саме цей простір обумовлює потреби, норми, здібності, утворює середовище виховання, навчання, розвитку – освітній простір [2:7].

Виходячи з викладеного вище, можна стверджувати, що в основу формування ключових компетентностей учнів ліцею покладено філософію синергетики, оскільки учень у процесі навчання взаємодіє з природним і соціальними простором, в якому проходить життя і в

подальшому. А поняття "ключові компетентності" відносимо більш до життєвого досвіду, аніж до теоретичних знань, тому й простір, у якому проходитиме навчання української мови, має обумовлювати потреби особистості учнів.

Важливою ознакою синергетичного навчання є відкритість. Відкритість освіти в кожному суспільстві передбачає інтегративні процеси та комунікативні взаємозв'язки зі світовою педагогікою. Широке застосування Інтернету, міждисциплінарний характер у різних галузях знання – завдяки цьому з'являється можливість органічно використовувати найрізноманітніші педагогічні підходи, методи й технології викладання і багатокомпонентність і поліфонічність пізнавальних процесів [2 : 7]. Про відкритість освіти свідчить також інтенсивний процес спілкування в процесі навчання будь-якого предмету, української мови тим більше.

Застосовуючи на уроках інновації, вчитель не повинен відмовитися від педагогічних традицій, на яких, власне, і будується нове. Ідея самоорганізації дає можливість саморозвитку учнів, але з урахуванням внутрішніх можливостей певної особистості. Також відкритість, свобода руху, нелінійність освітнього процесу сприяють креативному, творчому підходу до пізнання і вирішення життєвих ситуацій, проблем та перешкод. У мові відображено досвід попередніх поколінь нашого народу й усього людства.

У сучасних наукових дослідженнях набуває поширення *діяльнісний підхід*, оскільки активно пропагується ідея практицизму навчання у школі, під гаслом формування підготовки учнів до життя у конкурентоздатному суспільстві [4:306]. Саме діяльнісний підхід складає основу компетентнісного підходу до навчання української мови у нашому дослідженні.

Діяльнісний підхід заснований на принциповому положенні про те, що психіка людини нерозривно пов'язана з її діяльністю і нею ж

зумовлена. При цьому діяльність розуміється як навмисна активність людини, що виявляється в процесі її взаємодії з навколишнім світом, і ця взаємодія полягає у вирішенні життєво важливих завдань, що визначають існування і розвиток людини. Людина не народжується з готовими поглядами на світ, знаннями про нього, умінням вирішувати задачі.

Тому діяльнісний підхід повинен реалізуватися в учінні, тобто процес учіння необхідно розглядати як діяльність [1].

На основі психолого-педагогічних узагальнень, науковець О. Трифонова [7] виділяє основні положення діяльнісного підходу:

- діяльність суб'єктів навчання нерозривно пов'язана з його психікою;
- діяльність ефективно реалізується в процесі розв'язання конкретних задач;
- формування навичок та умінь практичної діяльності молоді, що навчається, здійснюється через засвоєння нею досвіду суспільно-історичної практики поколінь;
- навчання та виховання – однозначно взаємозв'язані види діяльності з чітко визначеними функціями суб'єктів навчально-виховного процесу;
- у ході діяльності суб'єктів навчання з оволодіння компетенціями формується розумовий розвиток особистості, що сприяє мотивації до оволодіння новими знаннями;
- набуття компетенцій забезпечується насамперед через усвідомлення необхідності до діяльності на основі здобутих знань, умінь та навичок змісту навчання;
- формування компетентності суб'єктів навчально-виховного процесу забезпечується не простим усвідомленням відповідної системи знань, а відповідною діяльністю з перетворення обов'язково набутих знань у безпосередню продуктивну силу;

- у процесі життєвого буття людини, включаючи й навчально-виховний процес, знання є необхідною умовою формування конкурентоздатної особистості і відіграють службову роль у її діяльності;

- система будь-якої навчально-виховної діяльності має пропедевтикою психолого-педагогічний аналіз майбутньої діяльності суб'єктів навчання та виховання до формування системи знань середньої чи вищої школи [7:209].

Спираючись на вище наведені положення, ми сформулювали основні положення реалізації діяльнісного підходу на уроках української мови у процесі формування ключових компетентностей в учнів 10-11-х класів:

1. Мовленнєва діяльність учнів старших класів нерозривно пов'язана з мисленням як психічним явищем.

2. Мовленнєво-комунікативна діяльність учнів ефективно реалізується у процесі проблемного та ситуативного навчання (проектна діяльність, складання діалогів, власних висловлювань тощо).

3. Формування мовно-мовленнєвих навичок та вмінь ефективно реалізується у процесі виконання вправ, практичних завдань, самостійного опрацювання навчальної літератури.

4. У ході навчання української мови та оволодіння ключовими компетенціями в учнів старших класів формуються критичне та креативне мислення, логіка та пам'ять, увага та рецепція, а також відбувається розвиток емоційно-вольової сфери. Цей фактор неабияк сприяє особистісному розумовому зростанню та мотивації до отримання нових знань.

5. Формування ключових компетентностей в учнів 10-11-х класів на уроках української мови забезпечується різними видами мовленнєвої діяльності (письмо, читання, говоріння, аудіювання) з

перетворенням набутих знань (опрацьованої інформації) у безпосередні життєво важливі навички та вміння.

6. Набуті знання та сформовані компетентності на уроках мови сприяють формуванню конкурентоздатної особистості, що стоїть на шляху до обраної професії.

Таким чином, можемо стверджувати, що процес формування предметної та ключових компетентностей на уроках української мови відбуватиметься на основі діяльнісного підходу, оскільки процес формування ключових компетентностей в учнів – це сукупність певних послідовних, продуманих дій як учителя так і учня. Та й сама сутність навчання передбачає певне оперування з інформацією за допомогою різноманітних методів та прийомів. На основі дослідження психолого-педагогічних передумов ефективного компетентнісного навчання старшокласників з'ясовано, що саме перевага практицизму та виконання послідовних самостійних та керованих учителем дій оптимізують процес засвоєння знань, умінь та навичок, необхідних для подальшого застосування у житті.

Тому вважаємо, що особливу увагу під час навчання української мови варто приділяти підготовці учнів до виконання дії як "якісно нової кооперативної, організованої" [1]. Навчальною програмою з української для 10-11-х класів передбачені узагальнення, систематизація та вдосконалення набутих знань, умінь, та навичок за 5-9 класи, тому й подальший процес навчання полягає у відшліфовуванні необхідних здібностей виконувати конкретні дії для вирішення певних задач, проблемних ситуацій, що виникатимуть на життєвому шляху.

Проблема формування необхідних компетентностей на уроках мови з позиції діяльнісного підходу передбачає цілеспрямоване розроблення системи засобів, вправ, завдань, що й передбачає безперервне виконання встановленого набору дій як мисленнєвого, так і мовленнєво-комунікативного спрямування. Розпізнавання певних

мовних явищ у інформаційному потоці, їх доречне застосування в тій чи іншій життєвій ситуації, редагування різнозмістових текстів, створення ситуативних діалогів, власних висловлювань тощо – усе це потребує комплексного та досконалого виконання необхідних дій.

Інтеграційний підхід відповідає філософському трактуванню цілого не як сукупності частин, а як нової якості за рахунок іншого способу зв'язку елементів даної структури. Інтегративний спосіб зв'язку задовольняє всі умови формування цілого, оскільки одна з суттєвих ознак інтеграції – утворення нової якості із сукупності різнорідних частин (елементів). Систему як цілісну сукупність елементів, які настільки тісно пов'язані один з одним, що виступають відносно оточення як єдине ціле, доцільно формувати саме інтегративними засобами. Під час інтеграції статус зовнішнього та внутрішнього може змінюватися, що дає більш повне уявлення про явище чи предмет, який вивчається. Внутрішнє і зовнішнє виявляються по-різному за сепаратних та міждисциплінарних підходів до знань. В останньому випадку зовнішнє стає внутрішнім і дає можливість уникнути зайвої деталізації та дублювання знань [5].

Оскільки проблема формування ключових компетентностей є питанням міждисциплінарним, таким, що стосується різних галузей знань і повинне розглядатися різнобічно та комплексно одночасно. На уроках української мови, ґрунтуючись на компетентнісному навчанні, доцільно інтегративно підходити до формування засобів, вправ, завдань та й викладу основного матеріалу у процесі навчально-виховної діяльності. На основі інтеграційного підходу добираємо й відповідні ефективні методи навчання старшокласників. Одним із таких методів вважаємо метод роботи з текстом, що й має інтеграційний та універсальний характер, відповідає міждисциплінарному змістовому наповненню та реалізовує процес формування ключових компетентностей.

Отже, проблема формування ключових компетентностей з позиції інтегративного підходу передбачає всебічний аналіз компетентнісного навчання, цілеспрямоване розроблення засобів, методів, прийомів, постійне поновлення знань, сплановану тренувальну роботу для набуття навичок, збагачення практичними знаннями та вміннями універсального характеру та розвиток особистісних якостей.

Сьогодні об'єктом ґрунтовних досліджень є *особистісно орієнтований підхід* до навчання української мови. Основи такого навчання були закладені в психології працями Г. Балла, О. Леонтьєва, Н. Тализіної, С. Якиманської тощо. Особистісно орієнтований підхід передбачає, що в центрі навчання знаходиться той, хто сам навчається (його мотиви, цілі, психологічні особливості), тобто учень як особистість. Виходячи з інтересів учня, рівня його знань та вмінь, викладач визначає навчальну мету заняття і формує, спрямовує та коригує весь освітній процес із метою розвитку особистості учня. У викладанні будь-якого навчального предмета максимально враховуються національні, статеві, вікові, індивідуально-психологічні особливості учнів. У сучасних педагогічних дослідженнях обґрунтовується цілісна концепція особистісно орієнтованого навчання. За цією концепцією навчання спрямовується на розвиток особистості учня, який є суб'єктом пізнання, і передбачає спеціальну організацію його навчальної діяльності. При такому підході роль учителя полягає не в переданні знань, умінь та навичок, а в організації процесу навчання з використанням відповідних технологій [5]. Зв'язок породження мови та мовлення людини нерозривно пов'язаний з процесом мислення, а ефективне засвоєння знань умінь та навичок, успішне формування особистісних якостей напрямую залежить від врахування вчителем психолого-педагогічних особливостей учня та класу в цілому, способу сприйняття інформації, способу мислення, що переважає у старшокласників..

Специфіка особистісно орієнтованого навчання української мови, за І. Кучеренко, полягає у забезпеченні умов "гармонійного розвитку кожного учня як особистості, індивіда, людини, становлення його позитивної Я-концепції, формування персональної комунікативної компетентності особистісного поступу та самореалізації" [3].

На основі технології уроку рідної мови вибудовуємо методику формування ключових компетентностей в учнів 10-11-х класів, акцентовану на розвитку кожного учня як окремої особистості з його власними компетентностями. Авторська методика передбачає стимулювання до діяльності, мотивації, рефлексії та корекції. При цьому вчитель виступає, як і учень, суб'єктом навчання/викладання, бо саме суб'єкт-суб'єктний принцип діяльності на сучасному уроці лежить в основі концепції особистісно орієнтованого навчання [3].

Компетентність має ситуативний характер і виявляється в певній ситуації. Тому на часі впровадження в основу навчально-виховного процесу *ситуативного підходу*.

Підвищення рівня інтерактивності освіти доводить необхідність широкого впровадження ситуативного підходу у процес навчання української мови. Навчання в ситуаціях може використовуватися з різною метою: це підготовка до засвоєння знань, ілюстрація загальних положень, вивчення типових ситуацій, вироблення і засвоєння алгоритму прийняття рішень у типових ситуаціях тощо [6: 720].

Ситуаційний підхід покладено в основу методики формування ключових компетентностей, оскільки ситуативне навчання сприяє формуванню як предметних умінь і навичок, так і загальнонавчальних.

Імпонує розроблена технологія Г. В. Строгановою щодо ситуативного навчання майбутніх вчителів української мови [6:720]. ситуативна технологія у процесі формування предметної та ключових компетентностей на уроці української мови передбачає моделювання конкретних ситуацій. Під час такого навчання учні вчать критично й

творчо мислити, самостійно приймати рішення, аналізувати відповідну навчальну ситуацію, працювати в команді та в умовах партнерства. На основі ситуаційного підходу реалізуємо профільний компонент у навчанні української мови.

Завдання, вправи (ситуативні картки) надають можливість особистісному зростанню учнів-старшокласників, забезпечують розширення шансів професійного самовизначення, формування комунікативних вмінь та навичок, соціальних компетентностей. Учні бачать, які можуть виникати проблемні ситуації у житті і як їх вирішувати. Таким чином вони стають активними учасниками навчального процесу. Різні форми взаємодії й спілкування (групова, у парах, індивідуальна) навчають учнів формулювати думки рідною мовою, вільно володіти усним і писемним мовленням, слухати та розуміти співрозмовника.

Особливість упровадження ситуативного підходу в навчальний процес полягає в тому, що необхідно до кожної ключової компетентності добирати відповідну ситуацію та доречно поєднувати її з мовно-мовленнєвою темою уроку.

Отже, ситуативний підхід до проблеми формування ключових компетентностей є універсальним підґрунтям, що спрямовує навчальний процес на повноцінний розвиток мовної особистості, її самоосвіту, самореалізацію, передбачає мотиваційний, розвивальний, практично-життєвий, комунікативний та профільний компоненти.

Таким чином, науковий аналіз розглянутих методологічних стратегій дослідження проблеми формування ключових компетентностей на уроках української мови в учнів 10-11-х класів підтверджує необхідність їх комплексної реалізації, дає можливість оптимізувати ефективні методи, прийоми та засоби формування предметної та ключових компетентностей в старшокласників. Кожен із охарактеризованих нами наукових підходів вказує на фундаментальні

засади дослідження проблеми ключових компетентностей на сучасних уроках, такі як: системність, синергетичність, інтеграційність, діяльнісність, дитиноцентричність, ситуативність. Окрім того, розуміння сутності цих підходів дає можливість викладачам, вчителям-словесникам застосовувати ефективні методи та форми роботи з української мови у процесі формування мовно-мовленнєвих, комунікативних та ключових компетентностей, підготовки до дорослого самостійного життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гузій Н. Людиновимірність методологічної бази педагогічного професіоналізму як запорука успішної розбудови особистісно зорієнтованої освіти / Н. В. Гузій // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія : Педагогіка. – 2013. — № 2 (11). – С.53-60.
2. Кремень В. Педагогічна синергетика: понятійно-категоріальний синтез // Філософія освіти: теорія і практика управління соціальними системами. – 2013. – №3. – С.3-17
3. Кучеренко І. Особистісно зорієнтоване навчання – домінантна модель реалізації концепції «Нова українська школа» // Дивослово – 2018. – № 10. – С. 2-6.
4. Садовий М. Діяльнісний та системний підхід у педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського / Микола Садовий // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. – 2013. – Вип. 123 (2). – С. 304-308.
5. Стечкевич О. Науково-методологічні підходи реалізації інновацій у ПТНЗ. [Електронний режим] / Олег Стечкевич // Наукова періодика України. – 2006. – Режим доступу: http://novyn.kpi.ua/2006-1/08_Stchkevich.pdf.

6. Строганова Г. Ситуативний підхід до професійної підготовки вчителя української мови / Г. М. Строганова // Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного університету. – 2011. – Випуск 6. – С.719-724. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2011_6_108..

7. Трифонова О. Про науково-педагогічні підходи у дослідженнях [Електронний режим] / Олена Трифонова // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки. – 2015. – № 135. – С. 206-211. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2015_135_54

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Guzij N. Lyudy`novy`mirmist` metodologichnoyi bazy` pedagogichnogo profesionalizmu yak zaporuka uspishnoyi rozbudovy` osoby`stisno zorientovanoyi osvity` / N. V. Guzij // Naukovy`j visny`k Melitopol`s`kogo derzhavnogo pedagogichnogo universy`tetu. Seriya : Pedagogika. – 2013. — № 2 (11). – S.53-60.

2. Kremen` V. Pedagogichna sy`nergety`ka: ponyatijno-kategorial`ny`j sy`ntez // Filosofiya osvity`: teoriya i prakty`ka upravlinnya social`ny`my` sy`stemamy`. – 2013. – № 3. – S.3-17

3. Kucherenko I. Osoby`stisno zorientovane navchannya – dominantna model` realizaciyi koncepciyi «Nova ukrayins`ka shkola» // Dy`voslovo – 2018. – № 10. – S. 2-6.

4. Sadovy`j M. Diyal`nisny`j ta sy`stemny`j pidxid u pedagogichnij spadshhy`ni V. O. Suxomly`ns`kogo / My`kola Sadovy`j // Naukovi zapy`sky` Kirovograds`kogo derzhavnogo pedagogichnogo universy`tetu imeni Volody`my`ra Vy`nny`chenka. – 2013. – Vy`p. 123 (2). – S. 304-308.

5. Stechkevy`ch O. Naukovo-metodologichni pidxody` realizaciyi innovacij u PTNZ. / Oleg Stechkevy`ch // Naukova periody`ka Ukrayiny`. – 2006. – Rezhy`m dostupu: http://novyn.kpi.ua/2006-1/08_Stchkevich.pdf.

6. Stroganova G. Sy`tuaty`vny`j pidxid do profesijnoyi pidgotovky` vchy`telya ukrayins`koyi movy` / G. M. Stroganova // Filologichni studiyi. Naukovy`j visny`k Kry`voriz`kogo derzhavnogo universy`tetu. – 2011. – Vy`pusk 6. – S.719-724. – Rezhy`m dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2011_6_108..

7. Try`fonova O. Pro naukovo-pedagogichni pidxody` u doslidzhennyax / Olena Try`fonova // Naukovi zapy`sky` Kirovograds`kogo derzhavnogo

Magdich T.P. Methodology of studying the problem of forming key competences in the Ukrainian language lessons in 10-11 grade students

The scientific and pedagogical study of the problem of forming key competencies in senior pupils requires a thorough analysis of the methodological basis of the educational process. In the process of teaching the Ukrainian language students of the 10th-11th grades, the problem of providing comprehensive mastery of theoretical knowledge, practical skills and skills, personal qualities, the formation of substantive and key competencies has matured. In view of this, the above question becomes topical and requires the elucidation of the theoretical, scientific and practical background. The analysis of pedagogical and linguistic-methodological literature, pedagogical experience of teachers and linguists gave the opportunity to select from among a number of approaches to the organization of the educational process of the Ukrainian language those that provide a high level of its optimization in lyceums (specialized educational institutions). This led to the selection of a comprehensive approach to the definition and systematization of methodological strategies for the study of the formation of key competencies, among which the general sciences (systemic, synergistic, integration, activity) and narrowly scientific (personally oriented, situational and competent as the main within the specified problem) are singled out. Thus, the scientific analysis of the considered methodological strategies for the study of the problem of the formation of key competences in the Ukrainian language lessons in 10-

11 grade students confirms the necessity of their comprehensive implementation, it enables to optimize the effective methods, methods and means of forming the subject and key competencies in senior pupils. Each of our scientific approaches characterized by us points to the fundamental principles of studying the problem of key competencies in modern lessons, such as systemicity, synergy, integration, activity, childhood, situationality.

Key words: *key competencies, systemic and synergetic approaches, activity, competence, integration approaches, situational, profile, personally oriented approaches.*